

Araştırma Makalesi • Research Article

SİNGAPURLU SEYYİD ABDULLAH EL-CUFRÎ VE PELİTA AL-QURAN ADLI TEFSİR KİTABI

Singaporean Syed Abdullah al-Jufri and His Tafsir Book: Pelita Al-Quran

Eyyüp TUNCER^a

ÖZ

^aGaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Gaziantep/Türkiye, email: kuranhadimi90@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1907-9065.

Singapur Malay dünyasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Fadhlullah Suhaimi (1886-1964), Ahmad Sonhadji Muhammad (1922-2010), Seyyid Abdullah (1938-2003) gibi âlimler tefsir Malayca literatürüne önemli eserler kazandırmışlardır. Seyyid Abdullah'ın Pelita Al-Quran'ı son dönemlerde telif edilen eserlerden olup bölgedeki tefsir çalışmalarının mahiyetini anlamamıza yardımcı olabilecek bir tefsir kaynağıdır. Bu çalışmada Pelita Al-Quran çerçevesinde bir bütün olarak Malay dünyasında yazılan tefsirlerin nicelik ve nitelik, model, muhteva ve yöntem gibi birçok konuda çeşitli mukayeseler yapılmıştır. Singapur'da tefsir çalışmaları nicelik açısından Endonezya ve Malezya'ya nispeten az ve sayılıdır Seyyid Abdullah, Müslümanları aydınlatmak ve İslam'ın temel mesajını onlara ulaştırmak için farklı kurumlarda çalıştığı gibi çeşitli kitaplar da kaleme almıştır. Nitekim bir eğitim kurumunda ders vermek için hazırladığı notları ve yaptığı derlemeleri daha sonra Pelita Al-Quran adı ile yayımlamasının temel nedeni bu sahadaki eksikleri gidermek ve alana derli toplu bir eser kazandırmak gerektiğine ilişkin düşüncesidir. Bu çalışmada, Seyyid Abdullah' el-Cufrînin biyografisine kısaca temas edildikten sonra Pelita al-Quran isimli eserinin üslubu, muhtevası ve metodolojisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Malay Dünyası, Singapur, Seyyid Abdullah el-Cufrî, Pelita Al-Quran

ABSTRACT

Singapore forms an important part of the Malay world. Scholars such as Fadhlullah Suhaimi (1886-1964), Ahmad Sonhadji Muhammad (1922-2010), and Syed Abdillan (1938-2003) have contributed with their important works to the tafsir literature of the Malay world. Syed Abdillan's Pelita Al-Quran is one of the works that has been recently copyrighted and is a source of tafsir that can help us understand the nature of tafsir studies of the region. In this study, various comparisons have been made on many subjects such as the quantity and quality, model, content, and method of the commentaries written in the Malay world as a whole within the framework of Pelita Al-Quran. The tafsir studies in Singapore are relatively few in number compared to Indonesia and Malaysia in terms of quantity. Syed Abdillan has written several books as well as worked in different institutions to enlighten Singaporean Muslims and conveyed the basic message of Islam to them. As a matter of fact, this is the main reason why he later published the notes and readings he prepared to give lectures at an educational institution, under the name Pelita Al-Quran. In this study, after briefly touching on the biography of Syed Abdillan al-Jufri, the style, content, and methodology of his work named Pelita al-Quran were examined.

Keywords: Tafsir, The Malay World, Singapore, Syed Abdillan al-Jufri, Pelita Al-Quran.

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

GİRİŞ

Güneydoğu Asya’da yer alan ve bir ada devleti olan Singapur, Malay dünyasının bir parçasıdır.¹ Klasik dönemde Müslüman tarihçiler İslam’ın hâkim olduğu Güneydoğu Asya’da yer alan bölgeleri *Cava Adaları* olarak nitelendirmişlerdir. Günümüzde ise özellikle Endonezyalı tarihçiler *takimadaları* anlamına gelen *Nusantara* kavramını daha çok tercih etmektedirler.² Malay dünyasının ilk müfessiri Abdürraûf Sinkilî Fansûrî’dir (öl. 1105/1693) ve bu yönüyle birçok çalışmaya konu olmuştur.³ Onun telif ettiği *Tercümânü’l-müstefid* isimli eseri Malay dünyasında Malayca olarak yazılan ilk tam tefsir çalışması olarak bilinmektedir.⁴ Zira söz konusu eserin 1675 yılında yazıldığı tahmin edilmektedir. Bu da yaklaşık üç asır boyunca Malay dünyasında Malayca-Endonezce telif edilen tek tefsir çalışması olma özelliğine sahip olduğunu göstermektedir.⁵ Nitekim 20. yüzyılda Malezya’da ilk tam tefsir çalışması, Tuan Muhammed Saîd Kedahî’nin *Tefsîru nûri’l-ihsân* (1934) isimli eseridir. Endonezya’da ise Mahmud Yunus’un *Tafsir Al-Qur’an Al-Karim* (1938) isimli eser ilk tam Endonezce tefsir çalışmasıdır.⁶ Endonezya ve Malezya dışında Singapur, Brunei, Tayland gibi diğer Malay

¹ Hasani Ahmad Said, “Mengenal Tafsir Nusantara: Melacak Mata Rantai Tafsir Dari Indonesia, Malaysia, Thailand, Singapura Hingga Brunei Darussalam”, *Fefleksi* 16/2 (Ekim 2017b), 205–231; Mustaffa Abdullah – Abdul Manan Syafii, “Khazanah Tafsir di Nusantara: Penelitan terhadap Tokoh dan Karyanya di Malaysia, Brunei Darussalam, Singapura dan Thailand”, *Kontekstualita* 25/1 (2009), 31–46.

² Susanto Zuhdi – Nursam (ed.), *Kamus Sejarah Indonesia* (Jakarta: Kemendikbud, 2017), 1/95-96.

³ Bu ile ilgili literatür için bk. Peter G. Riddell, *Abd al-Ra’ûf Al-Singkilî’s Tarjumân al-Mustafid: A Critical Study Of His Treatment of Juz’ 16* (Avustralya: Philosophy of The Australian National University, Doktora, 1984); Zaeneddin, “Akar Pembaharuan İslam Di Indonesia Abd al-Rauf al-Sinkili: Biografi, Pemikiran dan Pembaharuan”, *Wahana Akademi* 15/1 (Nisan 2013); Ramli Abdul Wahid, “Intensitas Penggunaan Hadis dan Atsar di dalam Tafsir Tarjuman al-Mustafid Karya Abd ar-Ra’uf Sinkel”, *Sosio-Religia* 3/7 (Mayıs 2008); Zaimul Asroor, “Tarjumân Al-Mustafid: Tafsir Lengkap Pertama”, *Ushuluna: Jurnal Ilmu Ushuluddin* 4/1 (2018); Afriadi Putra, “Khazanah Tafsir Melayu (Studi Kitab Tafsir Tarjuman Al- Mustafid Karya Abd Rauf Al-Sinkili)”, *Jurnal Syahadah* 2/2 (Ekim 2014); Arivaie Rahman, “Tafsir Tarjumân Al-Mustafid Karya ‘Abd Al-Rauf Al-Fanshuri: Diskursus Biografi, Kontestasi Politis-Teologis, Dan Metodologi Tafsir”, *MIQOT* 42/1-22 (Ocak 2018); Peter G. Riddell, “The Sources of Abd al-Ra’ûf’s Tarjuman al-Mustafid”, *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society* LVII/2 (1984); Suarni, “Karakteristik Tafsir Tarjuman Al-Mustafid”, *Substantia* 17/2 (Ekim 2015); Rukiah Abdullah – Mahfudz Masduki, “Karakteristik Tafsir Nusantara (Studi Metodologis atas Kitab Turjumuman al-Mustafid Karya Syekh Abdurrauf al-Singkili)”, *Jurnal Studi Ilmu-Ilmu al-Qur’an dan Hadis* 16/2 (Temmuz 2015); Muhammad Hariyadi – Aghnia Faradits, “Pendekatan Tafsiriyah Jalalainiyah Abdul Ra’uf Singkel Dalam Turjuman al-Mustafid”, *al-Burhan* 18/2 (2018); Khairunnas Jamal – Wan Nasyaruddin Wan Abdullah, “The Discussion Of Qira’at Turjuman Al-Mustafid Exegesis Book By Sheikh Abdul Rauf Singkel”, *Jurnal Ushuluddin* 24/2 (Juli-Desember 2016); Anthony Hearle Johns, “The Qur’ân in The Malay World: Reflections on ‘Abd Al-Ra’ûf of Singkel (1615–1693)”, *Journal of Islamic Studies* 9/2 (1998); Ahmad Rivauzi, “Landasan Filosofis Pemikiran Tasawuf Abdurrauf Singkel Tentang Allah, Manusia, Dan Alam”, *Jurnal Theologia* 28/2 (Desember 2017); Syamzan Syukur, “Kontroversi Pemikiran Abdul Rauf al-Singkili”, *Jurnal Adabiyah* 15/1 (2015).

⁴ Asroor, “Tarjumân Al-Mustafid”, 95–110.

⁵ Azyumardi Azra vd., *Jaringan Ulama Timur Tengah dan Kepulauan Nusantara Abad XVII dan XVIII* (Jakarta: Kencana, 2013), 257; Peter G. Riddell, “Literal Translation, Sacred Scripture and Kitab Malay”, *Studi Islamika* 9/1 (2002), 11; Riddell, *Abd al-Ra’ûf Al-Singkilî*, 32.

⁶ Mahmud Yunus, “Mukaddime”, *Tafsir Al-Quran Karim*, mlf. Mahmud Yunus (Malezya: Klang Book Centre, 2003), IV.

ülkelerinde modern tefsir çalışmalarının ortaya çıkması genel olarak 1970'li yıllara rastlamaktadır.⁷

Singapur'da tefsir çalışmaları nicelik açısından Endonezya ve Malezya'ya nispeten oldukça az ve sayılıdır. Bu durumu, dinî, kültürel, demografik yapı gibi çeşitli nedenlerle açıklamak mümkündür. Her şeyden önce klasik dönemde Malay dünyasında herhangi bir yerel dilde Kur'ân'ın tercümesi câiz görülmemiştir.⁸ Buna bağlı olarak bölgedeki âlimler (*kiailer*) daha çok Beyzâvî'nin *Envâru't-tenzîl*'i, Hâzin'in *Lübâbü't-te'vil*'i Mahallî-Süyutî'nin *Tefsîru'l-Celâleyn*'i gibi ana tefsir kaynakları ile yetinmişler ve *pondok pesantren* adıyla bilinen klasik medreselerde Arapça yazılan tefsirleri okutmayı yeterli görmüşlerdir.⁹

Tefsir çalışmalarının seyrini önemli ölçüde etkileyen bir diğer olgu ise demografik yapıdır. 2010 istatistiklerine göre nüfus açısından Endonezya ve Malezya'dan farklı olarak Singapurlu Müslümanlar ülkenin % 14,7'sini oluşturmaktadırlar.¹⁰ Bu veri, 2020 yılında % 15,6'lık bir oranla artış göstermiştir. 2020 verilerine göre Budizm %31,1, Hristiyanlık % 18,9, Taoizm % 8,8, Hinduizm % 5,0 oranındadır. Hiçbir dine bağlı olmayanların oranı ise 2010 yılında % 17 iken bu rakam 2020 yılında % 20'ye çıkmıştır. 2010 ve 2020 verileri karşılaştırıldığında İslam'a intisap edenlerin sayı açısından arttığını göstermektedir. Bunun aksine Budizm ve Taoizm'de önemli bir düşüş görülmektedir.¹¹

Singapur, 2010 yılında 4 milyon civarında bir nüfusa sahip iken 2020 yılında bu rakam 5 milyon 685 bine yükselmiştir.¹² Ülkenin % 75,9'nu Çinliler oluşturmaktadır. İkinci sırada yer alan Malaylar ise nüfus açısından % 15 oranına sahiptir.¹³ Müslümanların % 90'ından fazlası Malay asıllıdır. Bundan dolayı Singapur'da Pakistanlı, Hindistanlı gibi farklı etnik yapılar İslam'a müntesip olsa da tarihi süreç içerisinde Malaylı olmak Müslüman olmakla özdeş hâle gelmiştir.¹⁴ Malayların nüfus açısından ülkenin çoğunluğunu oluşturmaması onların azınlık

⁷ Geniş bilgi için bk. Said, "Mengenal Tafsir Nusantara", 205–231; Abdullah - Syafii, "Khazanah Tafsir di Nusantara", 31–46.

⁸ Istianah, "Melawan Hegemoni Kekuasaan dengan Nuansa Sufistik: Telaah Tafsir Faidh Al-Rahman Karya Kiai Shaleh Darat", *Hermeneutik* 13/2 (2019), 81.

⁹ Geniş bilgi için bk. Martin van Bruinessen, *Kitab Kuning, Pesantren, dan Tarekat: Tradisi-tradisi Islam di Indonesia* (Bandung: Mizan, 1999), 121–122; Martin van Bruinessen, *el-Kitâbu'l-Arabî fî İndûnesiyâ*, çev. Qasim Al-Samarrai (Riyad: Mektebetu'l-Melik Fehd, 1995), 23.

¹⁰ Amirulloh Sain Asari, "History and Development of Tafsir in Southeast Asia", *Waratsah* 1/2 (2016), 180.

¹¹ Singapore Department of Statistics, *Singapore Census of Population 2020, Statistical Release 1: Demographic Characteristics, Education, Language and Religion* (Singapur: Singapore Department of Statistics, 2021), 32.

¹² Singapore Department of Statistics, *Singapore Census of Population 2020*, 4.

¹³ Singapore Department of Statistics, *Singapore Census of Population 2020*, 7.

¹⁴ Geniş bilgi için bk. İsmail Hakkı Göksoy, "Singapur", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: İSAM, 2009), 37/250-252.

olduğu anlamına gelmemektedir.¹⁵ Bunun en açık göstergelerinden biri de Malaycanın resmî diller arasında yer almasıdır. Çinceye ait standart bir lehçe konumundaki Mandarinin günlük hayattaki kullanım oranı % 29,9 iken Malaycanın ise % 9,2'dir. İngilizce % 48,3 kullanım oranı ile ilk sırada yer almaktadır.¹⁶ Singapur'da tefsir çalışmalarının mahiyetini ve geçmişten günümüze izlediği çizgiyi anlama konusunda demografik yapı, kültür ve medeniyet durumu gibi hususlar büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü klasik dönemden itibaren Malayca *lingua franca* özelliğine sahip olmuş ve insanların birbiriyle anlaştıkları ortak bir dil niteliğini kazanmıştır. En somut şekli Açe Sultanlığı'nda görülen Malaycanın kullanımı zamanla Endonezya'da *Gençlik Yemini* ile birlikte yazı ve medya dili olarak ön plana çıkmış ve 20. yüzyılda Endonezyalılar Endonezce/Malayca tefsir kitaplarını telif etmeye başlamışlardır.¹⁷ Burada özellikle Endonezcenin Malaycadan türetildiğini hatırlatmakta yarar vardır.¹⁸ Aynı şekilde Bruney Dârusselâm'ın resmî dili Malayca iken Tayland'da yaşayan Patani Müslümanların kullandığı dil Malaycadır. Böylelikle Malay dünyası olarak tanımlanan bölge ve ülkelerde özellikle Müslümanlar arasında kullanılan ortak dilin Malayca olduğu rahat bir şekilde anlaşılmaktadır.¹⁹

Singapur'daki tefsir çalışmalarını bu geniş coğrafyanın bütünlüğünden ayırmak mümkün değildir. Klasik dönemden itibaren Malay dünyasında Müslümanlar arasında ciddi bir irtibatın olduğu kesindir. Açe Sultanlığı'nın merkezde bulunduğu süreçte çevre adalara davetçi ve âlimlerin gönderildiği bilinmektedir. Ancak tefsir tarihi açısından bakıldığında Tok Pulau Manis'in Açeli Abdürraûf Sinkilî'ye ait *Tercümânü'l-müstefid*'in bir nüshasını Malezya topraklarına götürmesi/taşınması önemli bir hâdise olarak görülmesi gerekir.²⁰

Farklı adalarda ve bölgelerde yaşayan ve Malayca ile anlaşabilen Müslümanların farklı ülkelerde yazılan tefsir kitaplarını rahatlıkla anlayabilmekteydiler. Özellikle Endonezya'da 20. yüzyılın başlarından itibaren telif edilen Malayca/Endonezce tefsir kaynakları bütün bir bölgenin ihtiyacını karşılamaktaydı. Büyük müfessir Ahmad Hassan Bandung (1887-1958)

¹⁵ Geniş bilgi için bk. Ermin Sinanovic, "Singapur'daki Müslüman Toplumu: Azınlık mı, Ahlaksal Bir Ses mi? Küresel Çağda Entegrasyon Üzerine Karşılaştırmalı Perspektifler", *Yeni Türkiye* 23/96 (2017), 254–262.

¹⁶ Singapore Department of Statistics, *Singapore Census of Population 2020*, 23.

¹⁷ Krş. Siti Mariatul Kiptiyah, *Warisan Islam Nusantara: Tafsir Al-Quran Carakan dan Narasi Reformisme* (Semarang: ELSA Press, 2020), 45–46; Siti Mariatul Kiptiyah, "Tradisi Penulisan Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa", *Jurnal Lektur Keagamaan* 15/2 (2017), 421; Islah Gusmian, "Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa: Peneguhan Identitas, Ideologi, dan Politik", *Suhuf* 9/1 (2016), 143.

¹⁸ Hamka, *Tafsir Al-Azhar* (Singapur: Pustaka Nasional PTE LTD, 2001), 1/3.

¹⁹ Geniş bilgi için bk. Muhammad Ariff Ahmad (ed.), " [Pertumbuhan dan Perkembangan Bahasa Melayu]" (1992), 157–180.

²⁰ Geniş bilgi için bk. Zurita Mohd Yusoff vd. (ed.), " [Sumbangan Syeikh Abdul Malik bin Abdullah dan Keturunanya dalam Pengajian Pondok di Terengganu dan Kelantan]" (23-24 November 2019), 586–587.

Singapur doğumludur ve Endonezya'ya taşındıktan sonra Malezya ve Singapur ile bağlantısını kesmediği bilinmektedir. Aynı şekilde Endonezya'nın en büyük müfessirlerden biri olan Sâlih Dârât'ın *Feyzu'r-Rahmân*'ın Singapur'da basıldığı bilinmektedir.²¹ Şeyh Abdulhalîm'in *Kitab Tafsir al-Qur'an al-Karim*'i Endonezya ve Malezya başta olmak üzere Singapur ve Bruney Dârüsselâm gibi Malay dünyasının farklı bölgelerine dağıtılmıştır.²² Malayca ilk tam tefsir çalışması *Tercümânü'l-müstefid* İstanbul başta olmak üzere Singapur'da basılmış ve neşredilmiştir.²³

Malay dünyasında yazıldığı günden itibaren ciddi bir ilgiye mazhar olan *al-Azhar*'ın basım yeri yine Singapur'dur.²⁴

Gazetecilik ve dergicilik alanında *el-İmâm* gibi dönemin yenilikçi ve reformist neşriyatın merkezlerinden biri Singapur'du. Malay dünyası sadece kültür, ticaret gibi alanlarla birbirine bağlı değildi. Aynı şekilde dinî tartışmalar konusunda bölgeler arasında ciddi tartışmaların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu konuda özellikle Hamka, ictihat ve tecdit başta olmak üzere dinî ıslahatı savunan zümre olarak bilinen *Kaum Muda* hakkında ağır ithamlarda bulunan Johor müftüsü Tuan Seyyid Alevî b. Tâhir el-Haddâd'a *Teguran Suci dan Jujur Terhadap Mufti Johor* adında müstakil bir reddiye çalışması ile cevap vermiştir.²⁵ Ayrıca Hamka ismini vermediği Singapurlu bir müftünün aya/uzaya çıkmanın haram olduğu şeklinde yayınladığı bir fetvayı sert bir şekilde eleştirmiştir.²⁶

Bu pasajlarda açıkça görüldüğü gibi Malayca/Endonezce tefsirlerinin izini sürerken Malay dünyasını bir bütün olarak görmek ve değerlendirmek gerekir. Ancak modern Singapur'u müstakil bir devlet olarak telakki etmek suretiyle incelediğimizde Singapurlu ilk müfessir olarak karşımıza Fadhlullah Suhaimi (1886-1964) çıkmaktadır. Suhaimi *Pedoman Kemuliaan* isimli tefsir çalışmasını bitirememiştir. Singapur'un en önemli müfessirlerinden biri olan Ahmad Sonhadji Muhammmad (1922-2010) ise 1959-1989 yılları arasında radyoda

²¹ Ali Mas'ud Kholqillah vd., *Pemikiran Tasawuf KH. Saleh Darat Al-Samarani Maha Para Ulama Nusantara* (Surabaya: Pustaka Idea, 2018), 133; Heru Setiawan, "Tafsir Alif Lâm Mîm Kyai Shalih Darat", *Kontemplasi* 6/1 (2018), 45–46; M. Masrur, "Kyai Solah Darat, Tafsir Fa'id Al-Rahman dan RA. Kartini", *Jurnal At-Taqaddum* 4/1 (2012), 28–29.

²² Abdul Qadir Umar al-Hamidy – M. M. Mohd Zarif, "Abdul Halim Hasan and His Contributions in Quranic Exegesis in the Malay World", *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/8 (2017), 472.

²³ M. Nurdin Zuhdi, *Dialog Intelektual Tafsir Nusantara: Melacak Trend Penafsiran Al-Qur'an di Indonesia dalam Kancah Pemikiran Tafsir Kontemporer (2000-2010)* (Yogyakarta: Kaukaba Dipantara, 2016), 64; Moch Nur Ichwan, "Literatur Tafsir Qur'an Melayu-Jawi di Indonesia: Relasi Kuasa, Pergeresan dan Kematian", *Visi Islam* 1/1 (2002), 17.

²⁴ Bk. Hamka, *Tafsir Al-Azhar*, 1/3.

²⁵ Hamka, *Teguran Suci dan Jujur Terhadap Mufti Johor* (Endonezya: Pustaka Dini, 2009), 19–44.

²⁶ Hamka, *Tafsir Al-Azhar*, 4/2936.

verdiği tefsir derslerini daha sonra *Tefsîru ‘abri’l-esîr* adıyla neşretmiştir. Osman Bin Jantan’ın *Pedoman Tafsir Juz Amma* isimli eseri ise sadece 30. cüzün tefsirinden oluşmaktadır. Seyyid Abdullah el-Cufrî’nin (1938-2003) *Pelita al-Quran*’ı ise 2001 yılından beri farklı bölümleri yayımlanan *Pelita al-Quran* Singapur’da en son yazılan önemli tefsir kitaplarından biridir.²⁷ Seyyid Abdullah el-Cufrî ise Singapurlu büyük ve öncü âlimler arasında gösterilmektedir.²⁸

Bu çalışmada, Seyyid Abdullah el-Cufrî’nin biyografisine kısaca temas edildikten sonra *Pelita al-Quran* isimli eserinin üslubu, muhtevası ve metodolojisi incelenecektir. Gerekli görülen yerlerde Singapur’daki tefsir anlayışı ve yaklaşımı Endonezya ve Malezyadaki ile mukayese edilecektir. Böylelikle bir bütün olarak Malay dünyasının tefsir ilmine yaklaşım biçimi irdelenmeye çalışılacaktır.

1. SEYYİD ABDULLAH EL-CUFRÎ’NİN HAYATI

Seyyid Abdullah el-Cufrî, 2 Mart 1938 tarihinde Singapur’da dünyaya geldi. Babası Seyyid Ahmed el-Cufrî; annesi Şerife Hatice b. Hamid el-Cufrî’dir. Ailesi Hadramut kökenlidir.²⁹ Eğitim hayatına Singapur’un en eski ikinci eğitim kurumu olan Medresetü’l-Cüneyd el-İslâmiyye’de (Madrasah al-Junied al-Islamiyyah) başladı. 1927 yılında Arap bir hayırsever ve tüccar olan Seyyid Abdurrahman Cüneyd tarafından kurulduğu için medresenin ismi kendisine nispet edilmektedir. Burada Ezher Üniversitesi’nin müfredatı kullanılmakta olup hocaları Arap ve dinî ilimlerde yetkin kişiler olarak bilinmektedir. Nitekim Singapur’un en önemli iki müfessiri olan Ahmad Sonhaji ve müfessirimiz Seyyid Abdullah bu kurumdan mezundur.³⁰

Seyyid Abdullah el-Cufrî gerek ailesinin Arap asıllı olması gerekse eğitim aldığı kurumun Arapçaya özel bir ilgi ve önem göstermesinden dolayı Arapça öğrenimi konusunda önemli bir mesafe kat etti.³¹ Okulu başarılı bir şekilde bitirmesine rağmen ailesinin maddî imkânların elverişli olmamasından dolayı yurt dışında eğitim alamadı.³² Hocaları arasında Seyyid Abdullah Bâfakih, Üstaz Ebûbekir es-Sakkâf, Hacı Ali Ahmed Saîd, Üstaz Peer Sinarwatar, Üstaz Ahmad Sonhadji gibi âlimler vardır.³³ Ayrıca Endonezyalı müfessir

²⁷ Asari, “History and Development”, 181–182; Mustaffa Abdullah – Abdulmanan Syafii, “Khazanah Tafsir di Nusantara: Penelitian terhadap Tokoh dan Karyanya di Malaysia, Brunei Darussalam, Singapura dan Thailand”, *Kontekstualita* 25/1 (2009), 41; Hasani Ahmad Said, “Mengenal Tafsir Nusantara: Melacak Mata Rantai Tafsir Dari Indonesia, Malaysia, Thailand, Singapura Hingga Brunei Darussalam”, *Refleksi* 16/2 (2017a), 223.

²⁸ Siti Suryani Binte Omar (ed.), *Beacons of the Ummah: Tracing the Footsteps of Singapore’s Islamic Religious Leaders* (Singapur: PERGAS, 2014), 137–142.

²⁹ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 137.

³⁰ Mustaffa Abdullah, *Khazanah Tafsir di Nusantara* (Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 2011), 199–200.

³¹ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 138.

³² Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 138.

³³ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 139.

Hamka'nın kendisine reddiye yazdığı Tuan Seyyid Alevî b. Tâhir el-Haddâd'tan icazet almıştır.³⁴ Hocası Peer Sinarwatar onu çalışkan, meraklı, saygılı ve öğrendiklerini pratiğe döken biri olarak tanımlamaktadır.³⁵

1957 yılından itibaren çeşitli pozisyonlarda görev almaya başladı. Şeyh Seyyid Îsâ müftülük görevi süresince onu Camiler Yerel Meclisi Sekreteri olarak atadı. Bu görevi ile birlikte Suudi Arabistan ve Endonezya'da düzenlenen seminer ve konferanslar başta olmak üzere birçok konuda Singapur'u temsil etti. 1958'de devlet okullarında dersler vermeye başladı. 1970'li yıllarda Lorong Melayu'da bulunan Madrasah Asriyah'ta tefsir derslerini vermeye başladı. Araştırma konumuz olan *Pelita al-Quran* isimli eseri bu ders notlarından oluşmaktadır. Hacı Muhammed Sâlih Camii'nin danışmanlığı üstlendi. Bu süreçte, caminin haziresinde metfun bulunan ve büyük bir veli olarak görülen Habîb Nûh'un makamı başta olmak üzere velilerin mezarlarının ziyaretinin bidat olduğunu açıkladı ve bu tür uygulamaları kaldırmak için mücadele etti. Aynı zamanda Arapların daha yoğun uğradığı Sultan Camii'nin mütevelli üyesi olarak görev yapmıştır. Bu görevleri esnasında camii faaliyetlerinin dışında takvim, hutbe gibi konulara müdahale ettiği bilinmektedir. Nitekim kendisi Singapur'un en iyi vaizlerinden biri olarak tanımlanmaktadır.³⁶

Seyyid Abdullah farklı kurumlarda ve çeşitli organizasyonlarda yer almanın yanı sıra kitap telifi açısından üretken bir âlimdir.³⁷ Singapur'un dinî düşüncesine önemli katkılar sunan müellif 4 Ocak 2003 yılında altmış beş yaşında vefat etti. Cenazesine dört bin kişinin katıldığı Seyyid Abdullah, Singapur tarihinde en etkili Müslüman âlimler arasında gösterilmektedir.³⁸

2. PELİTA AL-QURAN

2.1. Arka Plan ve İsimlendirme

Pelita Al-Quran, müellifin 1970'li yıllardan itibaren Lorong Melayu'da bulunan Madrasah Asriyah'ta verdiği tefsir derslerinden ve notlarından oluşmaktadır.³⁹ Bu zaman zarfı, Malay dünyasında tefsir çalışmalarına yönelik önemli eserlerin yazıldığı bir dönemdir. 20. yüzyılın başlarında Endonezya başta olmak üzere Malezya gibi ülkelerde varlık gösteren yenilikçi ve

³⁴ Tartışmanın muhtevası için bk. Hamka, *Teguran Suci*, 19–44.

³⁵ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 139.

³⁶ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 139–141.

³⁷ İlgili eserleri şunlardır: (1) *Asas Agama Islam: Pelajaran Tauhid & Fikah*, (2) *Asas Agama Islam: Pelajaran Akhlak dan Sirah*, (3) *Al-Asas fil Loghatil Arabiah*, (4) *Hari Ini dan Esok* (5) *Sejarah Nabi hingga Kerajaan Abbasiyah* (6) *Ajarkan Anak-Anakmu Cintakan Resulullah* (7) *Jalan Yang Dekat bagi Pengikut Jalan Rujuk Kepada Tuhan* (8) *Anugerah Tuhan dalam Perkara Kewajipan Hamba kepada Tuhan* (9) *Anda Bertanya Saya Menjawab* (10) *Doa dan Wirid* (11) *Pelita Al-Kuran*.

³⁸ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 137–142.

³⁹ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 139.

reformist dinî hareketlerin etkisi ile “Kur’ân’a Dönüş” seferberliğinin başlatıldığı bilinmektedir. Özellikle bu akım Endonezya’da doğrudan birçok âlim ve düşünürü etkileyerek ciddi bir tefsir literatürünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca Malezya, Singapur, Bruney Dârusselâm gibi ülkelerde bazı bilginlerin tefsir çalışmalarına yönelmelerine sebep olmuştur. Gelenekselci ulemâ ve geleneksel kurumlar ise dolaylı bir şekilde bu hareketlerin etkisinde kalmışlardır.⁴⁰

20. yüzyılda matbaacılık açısından gelişen Singapur’un bu düşüncenin önemli duraklarından birini teşkil etmekteydi. Özellikle Ezher merkezli İslamî uyanış (*sahve*) Singapur asıllı Ahmad Hasan Bandung (1887-1958) gibi bilginleri derinden etkilerken Singapur’un ilk müfessiri Kiai Muhammed Fazlullah (1886-1964) gibi âlimlerin gelenekselciler ile reformistler arasında köprü kurmasına neden olmuştur.⁴¹ Buna binaen Seyyid Abdullah’ın 1970’li yıllarda tefsir ilmine yönelmesini doğal karşılamak gerekir. Nitekim hocası Ahmed Sonhadji Muhammed’in 1959-1989 yılları arasında radyoda verdiği tefsir dersler aslında tefsir ilmine bir yönelimin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Singapur’da ilk kez Fazlullah Suâmî’nin 1941 yılında *Pedoman Kemuliaan* ile somut bir şekilde başlayan tefsir çalışmalarına başladığı kabul edilirse Seyyid Abdullah ile Ahmed Sonhadji Muhammed’in önemli bir misyonu devam ettirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı zamanda Seyyid Abdullah’ın *Pelita Al-Quran* adlı çalışması Singapur tefsir tarihinde ilkler arasında yer almasından dolayı önemli bir konumu işgal ettiği söylenebilir.⁴²

Seyyid Abdullah’ın temel gayesi Singapurlu Müslümanları aydınlatmak ve İslam’ın temel mesajını onlara ulaştırmak olmuştur. Bunun için farklı kurumlarda çalıştığı gibi çeşitli kitaplar da telif ederek Malayca dini literatüre önemli eserler kazandırmıştır. Nitekim bir eğitim kurumunda ders vermek için hazırladığı ders notlarını ve yaptığı okumaları daha sonra *Pelita Al-Quran* adı ile yayımlamasının arka planında bu düşüncesi yatmaktadır. Zira Malaycada ‘pelita’ sözcüğü ‘kandil, lamba, aydınlık, ışık’ gibi anlamlara gelmektedir. Bu isim, Malay dünyasında özellikle yenilikçi din âlimlerinin ve davetçilerinin kullandığı bir kavramdır. Aynı nedenden dolayı Endonezyalı reformist Hasbî es-Siddikî tefsir kitabını *Tefsîru’n-nûr (Tafsiran-Nuur)* olarak isimlendirmiştir.⁴³ Ayrıca kendini içtihat ve tecdit yanlısı bir organizasyon

⁴⁰ Geniş bilgi için bk. Eyyüp Tuncer, “Malay Dünyasında Reformist Bir Hareket Olarak Kaum Muda: Endonezya ve Malezya Örneği”, *Tetikik 2* (2022), 337–379.

⁴¹ Binte Omar, *Beacons of the Ummah*, 36–37.

⁴² Asari, “History and Development”, 181–182; Abdullah - Syafii, “Khazanah Tafsir”, 41; Said, “Mengenal Tafsir Nusantara”, 223.

⁴³ Teungku Muhammad Hasbi ash-Shiddiegy, *Tafsir Al-Qur’anu’l-Majid An-Nuur* (Semarang: Pustaka Rizki Putra, 2000).

olarak tanıtan Muhammediyye'nin son dönemlerde başlattığı en iddialı tefsir projesini *et-Tenvîr* (*at-Tanwir*) olarak isimlendirmesini bu bağlamda değerlendirmek gerekir.⁴⁴ Bir diğer dikkat çeken husus ise, Malay-İndo dünyasında yazılan en önemli tefsir kaynaklarından biri olan *Tefsîru'l-misbâh*'ın (*Tafsir al-Mishbâh*) müellifin kullandığı kavramsal çerçeve ile örtüşmesi bölgedeki Müslüman entelektüellerin zihin haritasını göstermesi açısından önemlidir.⁴⁵

2.2. Alfabe, Dil ve Üslup

20. yüzyılda Malay dünyasında tefsir başta olmak üzere dinî metinlerin yazımında Arapça dışında herhangi bir alfabesinin kullanımı ciddi tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Kur'ân'ın tercümesinin haram olduğunu düşünen âlimler aynı zamanda Arapça yazı dışında Latin vb. başka bir alfabenin kullanımını câiz görmemekteydiler. Özellikle dönemin tartışmalarına damgasını vuran eserlerin başında Seyyid Osman'ın (öl. 1332/1931) *Hükmü'r-Rahmân bi'n-neyhi an tercemeti'l-Kur'ân* isimli eseri gelmektedir.⁴⁶ Buna karşılık Abdulhamîd Ali Kudus, *et-Tuhfetu'l-marziyye*'sinde özetle Kur'ân'ın tercümenin mümkün olmadığını ancak tefsirinin yapılabileceğini belirterek önemli bir fetva vermiştir. Ona göre tefsir mutlak surette câizdir ve bu konuda Arapça ile herhangi yerel bir dil arasında hiçbir fark yoktur.⁴⁷

Endonezya'da belirgin bir şekilde etkisini gösteren *Kaum Muda*'nın tefsir ilmine daha fazla yönelmesi ve ona daha ciddi bir ilgi göstermesi sonucunda 1930'lu yıllardan itibaren müfessirler Latin alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Malezya'da yakın dönemlere kadar *Cava alfabesi* veya *Arap pegon* geleneğinin devam etmesi dikkat çekicidir. Singapur'da ise ilk dönemlerde Arap pegonun kullanımı devam etmiş ancak daha sonra tefsir metinleri Latin alfabesi ile yayımlanmıştır. Örneğin Ahmad Sonhadji'nin *Tefsîru abri'l-esîr*'i 1989 yılında Cava alfabesi ile neşredilmiştir. 1997 senesinde ise Latin alfabesi ile basılmıştır.⁴⁸

Seyyid Abdullah'ın *Pelita Al-Quran*'ı kronolojik olarak 1970'li yıllara dayanmakla birlikte ilk kez neşredilme tarihi 2001 yılıdır ve yayımlanma süreci devam etmektedir. Dolayısıyla çağdaş okurun durumu dikkate alınarak Latin alfabesi ile yayımlanmıştır. *Pelita Al-Quran*'ın dili Malaycadır. Buna binaen Malayca veya Malaycanın bir uzantısı olan Endonezceyi bilen herkesin rahat bir şekilde anlayabileceği bir eserdir. Müellif, gerek ders anlattığı öğrencilerin gerekse çağdaş muhatapların özel durumunu göz önünde bulundurarak

⁴⁴ MTT, *Tafsir at-Tanwir* (Yogyakarta: Majelis Tarjih dan Tajdid, 2016).

⁴⁵ Quraish Shihab, *Tafsir Al-Mishbâh: Pesan, Kesan dan Keserasian* (Jakarta: Lentera Hati, 2005).

⁴⁶ Arapça, Endonezce, Javaca, Sundaca dilleriyle yazdığı diğer eserleri için bk. Osman b. Abdilllah Yahya, *Înnetu'l-müstersîdîn ala ictinâbi'l-bidei fi'd-dîn*, nşr. Murâd Kerrâme Saïd (Sudan: Câmiatu'l-Kur'ân, 2018), 51–53.

⁴⁷ Abdulhamid Ali Kudus, *et-Tuhfetu'l-marziyye fi cevâzi'l-Kur'âni bi'l-a'cemiyye*, nşr. Ebû Sâbık (Endonezya: Ebû Sâbık, 1436/2014), 16–24.

⁴⁸ Abdullah, *Khazanah Tafsir*, 217.

oldukça sade ve yalın bir üslup kullanmıştır.⁴⁹ Aslında bu durum, Malay dünyasında Malayca/Endonezce olarak yazılan bütün tefsirlerin ortak noktasını teşkil etmektedir. Zira âlimlerin/müfessirlerin temel gayesi, halkın anlayabileceği bir tefsir metni ortaya koymaktır. Dolayısı ile Cavaca, Bugisce vb. yerel dillerde daha çok *santrilere* (öğrencilere) hitap eden birkaç eser hâriç tutulursa genelde tefsirlerde nahiv vb. konulara zorunlu bir ihtiyaç olmadığı sürece temas edilmediği görülmektedir.⁵⁰

2.3. Model, Yöntem ve Muhteva

Pelita Al-Quran'ın model açısından modern bir kitap tarzındadır. Aynı sayfa içerisinde Arapça metin sağda; Malayca metin ise sol tarafta olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu yönü ile Endonezce tefsirlerin modeline benzemektedir. Ülkemizde basılan meallerde Arapça metin sağ sayfada; tercüme ise sol sayfada verilmekle birlikte genellikle meal bölümü sayfanın etrafında olacak şekilde tasarlanmaktadır. Malay dünyasına bakıldığında *Pelita Al-Quran*'ın da dâhil olduğu meal/tefsir çalışmalarında ise ana metin ve tercüme metin aynı sayfa içinde verildiği görülmektedir. Bu yönü ile *Pelita Al-Quran, Tercümânü'l-müstefid* gibi klasik tefsir kaynaklarından ayrılmaktadır.⁵¹

Müellif meal bölümünde lafzi tercüme tekniğini takip etmektedir. Bu açıdan *Pelita Al-Quran*'ın Endonezce olarak telif edilen modern birçok meal çalışmasına benzediği söylenebilir. Durum böyle olmakla birlikte bu tekniğin ciddi problemler barındırdığını dile getiren ve bu konuda eleştirilerde bulunan ilk önemli şahıs olarak Endonezyalı bilgin Muhammad Thalib bilinmektedir. Ona göre lafzi tercüme, ilahî muradın anlaşılması için yeterli değildir. Thalib bunun yerine manevî tercümenin takip edilmesini ve 'ne dedi' değil, 'neyi demek istedi' formülünün işletilmesini önermektedir.⁵² Buna rağmen Malay dünyasında yazılan meallerde lafzi tercümenin hâkim olduğu gerçeği hiçbir şekilde inkâr edilemez.

Müellif meal bölümünden sonra "Huraiannya/Açıklaması" başlığı altında ilgili sûre veya pasajların tefsirine geçmektedir. İlk önce sûrelerin kimliği ile başlamakta ve bu konuda sûrenin isimlendirme nedeni, varsa diğer isimleri, nüzul yeri, âyet sayısı gibi temel bilgilere yer vermektedir.⁵³ Daha sonra âyetlerin tefsirine başlayan müfessir halkın gönül ve zihin dünyasını aydınlatacak temel bilgiler üzerinde durmaktadır. Genellikle âyette geçen temel ve anahtar

⁴⁹ Abdillâh Ahmad Al-Jufri, *Pelita Al-Quran (Surah Al-Baqarah)* (Singapur: Pustaka Nasional PTE LTD, 2001), 1-429.

⁵⁰ Eyyüp Tuncer, "Malay Dünyasında Dil Açısından Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti", *Sırat* 3/1 (2022), 29-51.

⁵¹ Fâtiha sûresi için bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 1.

⁵² Al-Ustadz Muhammad Thalib, *Koreksi Tarjamah Harfiyah Al-Qur'an Kemenag RI Tinjauan Aqidah Syari'ah Mu'amalah Iqtishadiyah* (Yogyakarta: Ma'had An-Nabawy, 2011), 34-239.

⁵³ Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 1-2.

sözcükler çerçevesinde yorum ve değerlendirmelerde bulunmaktadır.⁵⁴ Sûre veya aynı konuya temas eden âyet gruplarının tefsir işlemi bitince “sonuç” başlığı altında çıkarılması gereken ana mesajları maddeler hâlinde zikretmektedir.⁵⁵

Müellifin Fâtiha sûresi bağlamında takip ettiği yöntem ve aktardığı muhtevayı somut bir şekilde arz etmek mümkündür:⁵⁶

a) Müellif, Fâtiha'nın anlamı ile tefsir bölümüne başladıktan sonra Fâtiha'nın *Ümmü'l-Kur'ân*, *es-Seb'u'l-mesânî*, *Sûretu'l-kenz*, *Sûretu's-salâ*, *Sûretu's-şifâ* gibi diğer isimlerini Malayca anlamları ile birlikte maddeler hâlinde zikretmektedir.

b) Daha sonra sûrenin iniş yeri ile alakalı tartışmalara temas etmektedir.

c) Ardından ilgili âyetlerin yorumlarına geçmekte ve temelde âyetlerde geçen anahtar kavramlar çerçevesinde değerlendirmeler yapmaktadır. Fâtiha'da geçen “Rahmân, Rahîm, Rab, alâmet, Mâlik, ibadet, sırât” gibi sözcükleri kısaca açıklamaktadır. Müellif, Kur'ân'ı Kur'ân ile tefsir etmektedir. Konu ile ilgili rivayetler varsa bağlama uygun bir şekilde aktarmaktadır.⁵⁷

d) En son olarak ise, Fâtiha'dan çıkarılması gereken mesajlara yer vermektedir. Özetle ve maddeler hâlinde müellifin Fâtiha bağlamında zikrettiği temel mesajlar şu şekildedir:

1) Her hayırlı ve bereketli işe besmele ile başlamak gerekir.

2) Allah'ın kullarıyla kurduğu ilişki rahmet ve merhamet üzerine tesis edilmiştir. Bu açıdan kul, korku ve ümit (havf ve recâ) arasında olmalıdır.

3) Bütün övgüler mutlak güç ve izzet sahibi olan Allah'a aittir.

4) İslam'da gayba iman etmek, imanın temel esaslarından biridir. Dolayısı ile kişi, dünyanın fâni olduğunu ve ahiretin ebedî olduğunu bilerek şuurlu bir şekilde yaşamalıdır.

5) Bütün kulluk Allah'a yapılmalıdır ve sadece ondan yardım talep edilmelidir. Bunun dışında hurafe, vehim ve hayal ürünü olan yollara sapmamak gerekir. Şirk gibi bütün bâtıl inançlardan uzak durulmalıdır. Müellif bu konuyu Ankebût sûresinin 41. âyetinde geçen “örümcek ağı” darbimeseli ile açıklamaktadır.

⁵⁴ Rahmân, Rahîm, Rab, Âlem, Mâlik, Sırât vb. örnekler için bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 2-5.

⁵⁵ Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 5-7, 16.

⁵⁶ Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 1-7.

⁵⁷ Örneğin: Rahmân ve Rahîm ile ilgili açıklamada şu rivayete yer vermektedir: “Şayet mü'min, Allah katında olan azabı bilmiş olsaydı, hiç kimse cennete gireceğine dair ümit beslemezdi. Şayet kâfir Allah katında olan merhameti bilmiş olsaydı, hiç kimse cennetten ümidini kesmezdi.” Bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 3.

6) Mümin vasfını hak edecek yol izlenmelidir. Gazaba veya dalâlete sürükleyecek inanç ve davranışlardan uzak durulmalıdır. İşte “sırât-ı müstakîm” budur diyen müellif Fâtiha sûresi hakkında varit olan meşhur bir rivayet ile konuyu tamamlamaktadır.⁵⁸

Müellif Bakara sûresinin giriş kısmında aynı şekilde sûre ile ilgili temel bilgileri vermektedir. Fâtiha’dan ayrı olarak Bakara sûrenin uzun olmasına rağmen tematik açıdan “tevhit ve şeriat” olmak üzere iki ana esasa dayandığını belirtmektedir. Ona göre birinci madde kapsamında “iman, küfür, nifak” vb. konular işlenmiştir. İkinci maddeye bağlı olarak ise “kısas, vasiyet, oruç, cihat, hac, yetimler, nikâh, hayız, îlâ, talak, iddet, infak, alış-veriş, ticaret” gibi birçok mesele zikredilmiştir.⁵⁹

Seyyid Abdullah Bakara sûresinin fazileti ile ilgili “*Her şeyin bir zirvesi (senâmi) vardır. Kur’an’ın zirvesi de Bakara sûresidir...*”⁶⁰, “*Bakara sûresi Kur’ân’ın zirvesi ve doruk noktasıdır. Onun her âyetiyle birlikte seksen melek inmiştir...*”⁶¹, “*Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz...*”⁶² rivayetlerini aktarmaktadır.⁶³ Aslında *Tercümânü’l-müstefîd* (1675), *Tefsîru nûri’l-ihsân* (1934) gibi Malayca tefsir kaynaklarına bakıldığında zayıf hatta mevzu rivayetlere yer verildiği görülmektedir. Kaum Muda’nın (reformistlerin) ortaya çıkması ile birlikte Endonezya’da İsrâiliyat, zayıf ve mevzu rivayetler, teorik tartışmalar gibi birçok konuya karşı çıkılmış ve bu durum tefsirlerin muhtevası üzerinde ciddi bir etki bırakmıştır. Ancak Malezya, Singapur gibi ülkelerde birkaç eser hâriç tutulursa telif edilen tefsir kitaplarında bu tür bilgilerin ihtiyat ile karşılandığını söylemek oldukça zor görünmektedir.⁶⁴

Pelita Al-Quran’ın en önemli özelliklerinin başında konu ile ilgili birçok malumatı maddeler hâlinde sunması gelmektedir. Böylelikle okura sade ve yalın bir üslupla yazılan söz konusu eseri daha rahat bir şekilde anlayabilmekte ve muhtevaya daha fazla konsantre

⁵⁸ İlgili rivayet şu şekilde başlamaktadır: “...Ben, Fâtiha’yı kulumla kendi aramda iki kısma böldüm...” Bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 7.

⁵⁹ Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 11–12.

⁶⁰ “*Her şeyin bir zirvesi (senâmi) vardır. Kur’an’ın zirvesi de Bakara sûresidir. Kim onu evinde bir gece okursa oraya üç gece şeytan girmez; kim onu evinde gündüz okursa oraya üç gün şeytan girmez.*” Bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 12.

⁶¹ “*Bakara sûresi Kur’ân’ın zirvesi ve doruk noktasıdır. Onun her âyetiyle birlikte seksen melek inmiştir. Âyetetü’l-kursî Arş’in altından çıkartılmıştır ve Bakara’ya dâhil edilmiştir. Yâsin sûresi, Kur’ân-ı Kerim’in kalbidir. Allah rızasını ve âhiret (mükâfatını) kastederek okuyan herkesin günahı affedilir. Ölülerize Yâsin’i okuyunuz.*” Bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 12.

⁶² “*Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. İçinde Bakara sûresinin okunduğu bir eve şeytan giremez.*” Bk. Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 13.

⁶³ Burada her üç hadis değerlendirmesi yapmak doğru olmaz. Geniş bilgi için bk. Muhammed b. Rızk Tarhûnî, *Mevsûatu fezâilî suveri ve âyâtü’l-Kur’ân* (Suudi Arabistan: Dâru İbn Kayyim, 1409/1988), 83–131.

⁶⁴ Bk. Eyyüp Tuncer, *Endonezya’da Tefsir Çalışmaları ve Tefsir Ekolleri* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2022); Eyyüp Tuncer, *Malezya’da Tefsir Çalışmaları* (Ankara: Sonçağ Yayınları, 2022).

olabilmektedir. Müellif bu bağlamda fikhî ve akidevî tartışmalara girmemekte ve âyetlerin ifade ettiği temel mesaj ve ana meseleler üzerinde durmayı yeterli görmektedir. Bu özellikleri ile *Pelita Al-Quran* tefsir okumalarına başlayan Malaylı bir okur için oldukça kullanışlı ve elverişli bir tefsir kaynağıdır.⁶⁵

Pelita Al-Quran'ın yayımlanma süreci devam etmektedir. 2001 yılında Bakara sûresi ile Amme cüzünün neşredilmesi ile başlayan süreçte 2002'de *Pelita Al-Quran (Surah Ali Imran-An-Nisa)*, 2007'de *Pelita Al-Quran (Surah Al-Maidah-Al-An'am-Al-A'raf)*, 2008'de *Pelita Al-Quran (Surah Al-Anfaal-At-Taubah-Yunus-Hud)* gibi bölümleri yayımlanmıştır. *Pelita Al-Quran*'ın neşri tamamlanması hâlinde Singapur'da tefsir alanında büyük bir boşluğu dolduracağı kesindir. Zira Singapur tarihinde şu ana kadar ilk tam ve önemli tefsir çalışması Sonhadji'nin *Tefsîru abri'l-esîr*'i bilinmektedir.⁶⁶ Dolayısı ile sınırlı ve sayılı tefsir çalışmaları içerisinde Seyyid Abdullah, hocası Sonhadji'ye en yakın kişi olarak nitelendirilebilir.⁶⁷

Bu eser modern tefsir özelliklerini taşıması açısından Singapurlu ve Malaylı Müslümanların Kur'ân'ı rahatlıkla anlayabilecekleri bir tefsir metnidir. Malay dünyasında daha doğru bir ifade ile Nusantara'da birçok kişinin Malayca/Endonezce bildiğini dikkate aldığımızda eserin istifade alanının oldukça geniş olduğu söylenebilir. Müellif, klasik tefsir kaynaklarında yer alan birçok tartışmaya ve detaylı bilgiye yer vermeksizin halkın bilgi ve kültür seviyesini göz önünde bulundurmuş ve Singapur'da Sonhadji'den sonra en önemli tefsir kitapları arasında gösterilebilecek bir çalışma ortaya koymuştur.

SONUÇ

Malay dünyasının önemli bir parçasını oluşturan Singapur'da tefsir çalışmalarının izini sürmek için Seyyid Abdullah el-Cufrî'nin *Pelita Al-Quran*'ı önemli duraklardan birini teşkil etmektedir. *Pelita Al-Quran* sadece Singapur değil, bir bütün olarak Malay dünyasında yazılan tefsirlerin nicelik ve nitelik, model, muhteva ve yöntem gibi birçok konuda çeşitli mukayeseler yapmamıza imkân tanıyan bir eserdir. Bundan dolayı bu çalışmada *Pelita Al-Quran*'ın mahiyeti incelenirken Singapur başta olmak üzere Endonezya, Malezya gibi ülkelerde mevcut olan tefsir literatürü, dinî düşünce, kültürel yapı ve bağlantı gibi birçok unsur dikkate alınmıştır. Zira modern çağda her bir ülkenin müstakil varlığı mevzubahis olsa da özellikle sömürgecilik döneminde adalar ve bölgeler arasında canlı ve aktif bir bağlantının mevcudiyeti inkâr

⁶⁵ Al-Jufri, *Pelita Al-Quran*, 1–429.

⁶⁶ Eserin Latince orijinal yazı biçimi *Tafsir Abr al-Athir* şeklindedir. Ancak Türk araştırmacı ve okuyucuların durumu dikkate alınarak çalışmada *Tefsîru abri'l-esîr* yazımı tercih edilecektir.

⁶⁷ Asari, "History and Development", 181–182; Abdullah - Syafii, "Khazanah Tafsir", 41; Said, "Mengenal Tafsir Nusantara", 223.

edilemez. Seyyid Abdullah'ın *Pelita Al-Quran*'ı Singapur'da yazılan sayılı ve nadir eserlerden bir tanesidir. Singapur'da Müslümanlar demografik açıdan ülkenin % 15'ini oluşturmalarından dolayı tefsir çalışmalarında ciddi bir literatürün oluşmasını beklemek isabetli bir yaklaşım olmayacaktır. Nitekim Malay dünyasının ve İslam âleminin en kalabalık Müslüman ülkesi olan Endonezya'nın tefsir çalışmalarında ciddi bir mesafe kat etmesinin demografik yapı, eğitim kurumlarının güçlü olması, belli bir entelektüel zeminin oluşması ile açıklanabilir. Aynı şekilde tefsir çalışmalarında Malezya'nın ikinci sırada yer almasının nedeni de budur. Yanı sıra, Tayland'daki Patani Müslümanlarının veya Brunei Dârüsselâm'daki âlimlerin yaptıkları tefsir çalışmalarının sayılı ve nadir olmasının gerekçelerini tespit ederken aynı nedenlerden bahsedilebilir. Genelde Malay dünyasında ve özelde ise Singapur'da yapılan tefsir çalışmalarının analizini yaparken dil olgusunu göz ardı etmemek gerekir. Zira bölgede klasik dönemlerden beri Malaycanın ortak bir dil olma hüviyetinden bağımsız dinî ve ilmî çalışmaların tahlilinin yapılması isabetli değildir. Tefsir açısından bakıldığında örneğin bir *Tercümânü'l-müstefid*'in yazıldığı günden itibaren Malay dünyasında okunduğu ve yayıldığı bilinen bir gerçektir. 20. yüzyılda özellikle Endonezya'da yazılan birçok eserin Malezya ve Singapur'da basıldığı söz konusu iki ülke dâhil olmak üzere Brunei Dârüsselâm, Patani gibi bölgelere dağıtıldığı ve ulaştırıldığı konusunda herhangi bir kuşku yoktur. Dolayısıyla Malaycanın sağladığı bu imkân vesilesi ile Singapur gibi ülkelerde yeni bir tefsir yazma ihtiyacını gündeme getirmemekteydi. Bununla birlikte yakın dönemlere kadar Arapça tefsir kaynaklarının baskın olduğu ve tercüme faaliyetlerine olumlu bakılmadığını da burada ifade etmek gerekir.

Seyyid Abdullah'ın *Pelita Al-Quran*'ı halka yönelik yazılan bir tefsir eseri olması açısından dili ve üslubu oldukça basit ve anlaşılırdır. Ayrıca model açısından modern tarzda basılmış ve kullanışlı bir kitap özelliğine sahiptir. Müellif tercüme tekniği olarak lafzi yöntemi izlemiştir. Tefsir kısmında ise gerekli bilgileri ve zorunlu açıklamaları vermekle yetinmiştir. Dolayısıyla tefsir okumalarına başlayacak olan bir Malaylının müracaat edebileceği bir kaynak konumundadır.

KAYNAKÇA

- Abdul Wahid, Ramli. "Intensitas Penggunaan Hadis dan Atsar di dalam Tafsir Tarjuman al-Mustafid Karya Abd ar-Ra'uf Sinkel". *Sosio-Religia* 3/7 (Mayıs 2008).
- Abdullah, Mustaffa – Syafii, Abdul Manan. "Khazanah Tafsir di Nusantara: Penelitian terhadap Tokoh dan Karyanya di Malaysia, Brunei Darussalam, Singapura dan Thailand". *Kontekstualita* 25/1 (2009), 31–46.
- Abdullah, Mustaffa – Syafii, Abdulmanan. "Khazanah Tafsir di Nusantara: Penelitian terhadap Tokoh dan Karyanya di Malaysia, Brunei Darussalam, Singapura dan Thailand". *Kontekstualita* 25/1 (2009).

- Abdullah, Mustaffa. *Khazanah Tafsir di Nusantara*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 2011.
- Abdullah, Rukiah – Masduki, Mahfudz. “Karakteristik Tafsir Nusantara (Studi Metodologis atas Kitab Turjumunan al-Mustafid Karya Syekh Abdurrauf al-Singkili)”. *Jurnal Studi Ilmu-Ilmu al-Qur’an dan Hadis* 16/2 (Temmuz 2015), 141–160.
- Ahmad, Muhammad Ariff (ed.). *Pertumbuhan dan Perkembangan Bahasa Melayu*, 1992.
- al-Hamidy, Abdul Qadir Umar – Zarif, M. M. Mohd. “Abdul Halim Hasan and His Contributions in Quranic Exegesis in the Malay World”. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 7/8 (2017), 469–477.
- Al-Jufri, Abdilllah Ahmad. *Pelita Al-Quran (Surah Al-Baqarah)*. Singapur: Pustaka Nasional PTE LTD, 2001.
- Asari, Amirulloh Sain. “History and Development of Tafsir in Southeast Asia”. *Waratsah* 1/2 (2016), 171–185.
- Asroor, Zaimul. “Tarjumān Al-Mustafid: Tafsir Lengkap Pertama”. *Ushuluna: Jurnal Ilmu Ushuluddin* 4/1 (2018), 95–110.
- Azra, Azyumardi vd. *Jaringan Ulama Timur Tengah dan Kepulauan Nusantara Abad XVII dan XVIII*. Jakarta: Kencana, 2013.
- Binte Omar, Siti Suryani (ed.). *Beacons of the Ummah: Tracing the Footsteps of Singapore’s Islamic Religious Leaders*. Singapur: PERGAS, 2014.
- Göksoy, İsmail Hakkı, "Singapur". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 37 Cilt. İstanbul: İSAM, 2009.
- Gusmian, Islah. “Tafsir Al-Qur’an Bahasa Jawa: Peneguhan Identitas, Ideologi, dan Politik”. *Suhuf* 9/1 (2016), 141–168.
- Hamka. *Tafsir Al-Azhar*. Singapur: Pustaka Nasional PTE LTD, 4. Basım, 2001.
- Hamka. *Teguran Suci dan Jujur Terhadap Mufti Johor*. Endonezya: Pustaka Dini, 2009.
- Hariyadi, Muhammad – Faradits, Aghnia. “Pendekatan Tafsiriyah Jalalainiyah Abdul Ra’uf Singkel Dalam Turjuman al-Mustafid”. *al-Burhan* 18/2 (2018), 321–346.
- Hasbi ash-Shiddiegy, Teungku Muhammad. *Tafsir Al-Qur’anu’l-Majid An-Nuur*. Semarang: Pustaka Rizki Putra, 2000.
- Ichwan, Moch Nur. “Literatur Tafsir Qur’an Melayu-Jawi di Indonesia: Relasi Kuasa, Pergeresan dan Kematian”. *Visi Islam* 1/1 (2002), 13–29.
- Istianah. “Melawan Hegemoni Kekuasaan dengan Nuansa Sufistik: Telaah Tafsir Faidh Al-Rahman Karya Kiai Shaleh Darat”. *Hermeneutik* 13/2 (2019), 76–92.
- Jamal, Khairunnas – Wan Abdullah, Wan Nasyaruddin. “The Discussion Of Qira’at Turjuman Al-Mustafid Exegesis Book By Sheikh Abdul Rauf Singkel”. *Jurnal Ushuluddin* 24/2 (Juli-Desember 2016), 113–122.
- Johns, Anthony Hearle. “The Qur’ān in The Malay World: Reflections on ‘Abd Al-Ra’ūf of Singkel (1615–1693)”. *Journal of Islamic Studies* 9/2 (1998), 120–145.
- Kholqillah, Ali Mas’ud vd. *Pemikiran Tasawuf KH. Saleh Darat Al-Samarani Maha Para Ulama Nusantara*. Surabaya: Pustaka Idea, 2018.

- Kiptiyah, Siti Mariatul. *Warisan Islam Nusantara: Tafsir Al-Quran Carakan dan Narasi Reformisme*. Semarang: ELSA Press, 2020.
- Kiptiyah, Siti Mariatul. "Tradisi Penulisan Tafsir Al-Qur'an Bahasa Jawa". *Jurnal Lektur Keagamaan* 15/2 (2917), 420–445.
- Kudus, Abdulhamid Ali. *et-Tuhfetu'l-marziyye fî cevâzi'l-Kur'âni bi'l-a'cemiyye*. nşr. Ebû Sâbık. Endonezya: Ebû Sâbık, 1436/2014.
- Masrur, M. "Kyai Solah Darat, Tafsir Faid Al-Rahman dan RA. Kartini". *Jurnal At-Taqaddum* 4/1 (2012), 21–38.
- MTT. *Tafsir at-Tanwir*. Yogyakarta: Majelis Tarjih dan Tajdid, 2016.
- Putra, Afriadi. "Khazanah Tafsir Melayu (Studi Kitab Tafsir Tarjuman Al- Mustafid Karya Abd Rauf Al- Sinkili)". *Jurnal Syhadah* 2/2 (Ekim 2014), 69–88.
- Quraish Shihab. *Tafsir Al-Mishbâh: Pesan, Kesan dan Keserasian*. Jakarta: Lentera Hati, 5. Basım, 2005.
- Rahman, Arivaie. "Tafsir Tarjumân Al-Mustafîd Karya 'Abd Al-Rauf Al-Fanshuri: Diskursus Biografi, Kontestasi Politis-Teologis, Dan Metodologi Tafsir". *MIQOT* 42/1-22 (Ocak 2018).
- Riddell, Peter G. *Abd al-Ra'ûf Al-Singkilî's Tarjumân al-Mustafîd: A Critical Study Of His Treatment of Juz' 16*. Avustralya: Philosophy of The Australian National University, Doktora, 1984.
- Riddell, Peter G. "The Sources of Abd al-Ra'ûf's Tarjuman al-Mustafîd". *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society* LVII/2 (1984), 113–118.
- Riddell, Peter G. "Literal Translation, Sacred Scripture and Kitab Malay". *Studi Islamika* 9/1 (2002), 1–26.
- Rivauzi, Ahmad. "Landasan Filosofis Pemikiran Tasawuf Abdurrauf Singkel Tentang Allah, Manusia, Dan Alam". *Jurnal Theologia* 28/2 (Desember 2017), 299–328.
- Said, Hasani Ahmad. "Mengenal Tafsir Nusantara: Melacak Mata Rantai Tafsir Dari Indonesia, Malaysia, Thailand, Singapura Hingga Brunei Darussalam". *Refleksi* 16/2 (2017a).
- Said, Hasani Ahmad. "Mengenal Tafsir Nusantara: Melacak Mata Rantai Tafsir Dari Indonesia, Malaysia, Thailand, Singapura Hingga Brunei Darussalam". *Fefleksi* 16/2 (Ekim 2017b), 205–231.
- Setiawan, Heru. "Tafsir Alif Lâm Mîm Kyai Shalih Darat". *Kontemplasi* 6/1 (2018), 37–62.
- Sinanovic, Ermin. "Singapur'daki Müslüman Toplumu: Azınlık mı, Ahlaksal Bir Ses mi? Küresel Çağda Entegrasyon Üzerine Karşılaştırmalı Perspektifler". *Yeni Türkiye* 23/96 (2017), 254–262.
- Singapore Department of Statistics. *Singapore Census of Population 2020, Statistical Release 1: Demographic Characteristics, Education, Language and Religion*. Singapur: Singapore Department of Statistics, 2021.
- Suarni. "Karakteristik Tafsir Tarjuman Al-Mustafid". *Substantia* 17/2 (Ekim 2015), 159–166.

- Syukur, Syamzan. “Kontroversi Pemikiran Abdul Rauf al-Singkili”. *Jurnal Adabiyah* 15/1 (2015), 75–82.
- Tarhûnî, Muhammed b. Rızık. *Mevsûatu fezâili suveri ve âyâtî'l-Kur'ân*. Suudi Arabistan: Dâru İbn Kayyim, 1409/1988.
- Thalib, Al-Ustadz Muhammad. *Koreksi Tarjamah Harfiyah Al-Qur'an Kemenag RI Tinjauan Aqidah Syari'ah Mu'amalah Iqtishadiyah*. Yogyakarta: Ma'had An-Nabawy, 2011.
- Tuncer, Eyyüp. *Endonezya'da Tefsir Çalışmaları ve Tefsir Ekolleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2022.
- Tuncer, Eyyüp. “Malay Dünyasında Dil Açısından Tefsir Çalışmalarının Mahiyeti”. *Sirat* 3/1 (2022), 29–51.
- Tuncer, Eyyüp. “Malay Dünyasında Reformist Bir Hareket Olarak Kaum Muda: Endonezya ve Malezya Örneği”. *Tetkik* 2 (2022), 337–379.
- Tuncer, Eyyüp. *Malezya'da Tefsir Çalışmaları*. Ankara: Sonçağ Yayınları, 2022.
- van Bruinessen, Martin. *el-Kitâbu'l-Arabî fi İndûnesiyâ*. çev. Qasim Al-Samarrai. Riyad: Mektebetu'l-Melik Fehd, 1995.
- van Bruinessen, Martin. *Kitab Kuning, Pesantren, dan Tarekat: Tradisi-tradisi Islam di Indonesia*. Bandung: Mizan, 3. Basım, 1999.
- Yahya, Osman b. Abdillah. *Îânetu'l-müsterşidîn ala ictinâbi'l-bidei fi'd-dîn*. nşr. Murâd Kerrâme Saîd. Sudan: Câmiatu'l-Kur'ân, 2018.
- Yunus, Mahmud. “Mukaddime”. *Tafsir Al-Quran Karim*. mlf. Mahmud Yunus. III–VII. Malezya: Klang Book Centre, 2003.
- Yusoff, Zurita Mohd vd. (ed.). *Sumbangan Syeikh Abdul Malik bin Abdullah dan Keturunanya dalam Pengajian Pondok di Terengganu dan Kelantan, 23-24 November 2019*.
- Zaeneddin. “Akar Pembaharuan İslam Di Indonesia Abd al-Rauf al-Singkili: Biografi, Pemikiran dan Pembaharuan”. *Wahana Akademi* 15/1 (Nisan 2013), 61–74.
- Zuhdi, M. Nurdin. *Dialog Intelektual Tafsir Nusantara: Melacak Trend Penafsiran Al-Qur'an di Indonesia dalam Kancah Pemikiran Tafsir Kontemporer (2000-2010)*. Yogyakarta: Kaukaba Dipantara, 2016.
- Zuhdi, Susanto – Nursam (ed.). *Kamus Sejarah Indonesia*. 2 Cilt. Jakarta: Kemendikbud, 2017.